

шеннями вимог кримінального процесуального закону. За таких обставин суд першої інстанції дійшов обґрунтованого висновку про те, що протокол огляду місця події, в якому відображено вилучення у ОСОБА_1 порошкоподібної речовини білого кольору, здобуто з істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону, встановлених нормами статей 208 і 214 КПК, у зв'язку з чим такий доказ належить визнати недопустимим» [3].

Вбачається, що виключення зі слідчої практики згаданих вище помилок, а з судової діяльності – прийняття подібних судових рішень, можна досягти так: 1) більш чітким законодавчим врегулюванням процесуальних норм, якими визначається порядок вилучення речей і документів; 2) ретельним вивченням слідчими (як самостійно, так і під час проведення відповідних занять) судової практики.

1. Кримінальний кодекс України: *чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 3 серп. 2020 року*. К.: ПАЛИВОДА А.В., 2020. 292 с.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: *чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 3 серп. 2020 року*. К.: ПАЛИВОДА А.В., 2020. 452 с.

3. Постанова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 21 січня 2020 року у справі № 381/2316/17 (провадження № 51-2344км19). URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/87179214>.

Ольга Ядловська,
доцент кафедри
соціально-гумантарних дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат історичних наук

ПРОЯВИ ІСТОРИЧНОГО ЦИКЛУ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ У ПИТАННЯХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН В УКРАЇНІ

Питання верховенства права має суспільний запит у багатьох сферах життєдіяльності українського суспільства. Наша держава є багатонаціональною, що широко враховується у процесах державотворення, який ґрунтується на історичних традиціях толерантного ставлення до національних менш як одного з проявів верховенства права, зокрема у розрізі реалізації культурних та освітніх запитів представників різних національностей.

Верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо. Одним з проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише

законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства [1].

В історії Української держави написано сторінки безпрецедентно «блискучого» толерантного ставлення до діяльності та реалізації прав національних меншин. Таким прикладом слугує прийняття Українською Центральною Радою (далі: ЦР – *авт.*) Закону «Про національно-персональну автономію», затвердженого 9 січня 1918 р., згідно з яким у межах Української Народної Республіки (далі: УНР – *авт.*) кожна з населяючих націй мала право на національно-персональну автономію. Великопольській, єврейській і польській націям, населяючих УНР, таке право надавалось силою закону. Інші нації могли отримати право автономії за умови надходження до Генерального Суду заяв від 10 000 громадян. У межах УНР створювався Національний союз, якому належало виключне право представництва даної нації, яка живе на території УНР. Вищим представницьким органом Національного союзу проголошувалися Національні збори, останні, натомість, обирали Національну раду – вищий виконавчий орган Союзу [4, с. 99-101]. Дуже швидко національні меншини змогли переконатися в реальності намірів ЦР надати їм можливість самостійно влаштовувати життя на території України. Така позиція керівництва ЦР не була кон'юнктурним кроком, розрахованим на досягнення тимчасового успіху. Свідома частина українського суспільства, яка впродовж століть на власному досвіді відчувала національний гніт, з розумінням ставилася до національних почуттів та прагнень інших народностей і тісно пов'язувала власне національне визволення з інтересами багатонаціональної спільноти [6, с. 20]. Таким чином, національні меншості набували законного права перебувати в істеблішменті політичної влади, зокрема, для росіян, євреїв та поляків передбачалась пряма дія через представництво відповідних Секретарств, чим названі національні меншості й скористались, а на місцях у міських думах представники національних меншостей мали право мати національних секретарів (до прикладу, секретар греків Маріупольської міської думи). Не зупиняючись на широкій реалізації прав національних меншостей в освітньо-культурній сфері за доби ЦР, наголосимо, власне, на можливості реалізації політичних складових у векторах діяльності національних меншостей. Закон «Про національно-персональну автономію» став своєрідним викликом добі, а також, як показав історичний досвід, законопроект-викликом і для нащадків. У цілому, спроба ЦР реалізувати права кожної нації на культурне та політичне самовизначення продемонструвала прагнення до створення суверенної держави із визнанням рівноправності всіх націй і народностей. Наприкінці ХХ ст. з проголошенням незалежності Україна знову дотрималась курсу визнання та створення умов для забезпечення прав національних меншостей, своєрідно продовживши історичну традицію демократичного державотворення, толерантного ставлення до всіх національностей та прояву верховенства права.

Основною формою участі національних меншин у громадському та культурному житті є діяльність національно-культурних товариств, які виступають соціальними посередниками між громадянським суспільством і державою і сприяють здійсненню етнодержавотворчих процесів в Україні. Зі становленням незалежності в Україні почали відроджуватися національно-культурні товариства майже всіх 139 етнічних спільнот, які проживають на її території. Одним з найбільш вагомих здобутків Української держави за роки незалежності є збереження мирного співіснування всього населення, уникнення потенційних загроз, міжетнічних та міжкультурних конфліктів [5, с. 48].

Реально визначилися як національні меншини, тобто утворили свої громадські організації, які активно представляють і відстоюють перед органами державної влади і органами місцевого самоврядування права та інтереси своєї національності, 38 етносів. Саме вони і є активними та реальними учасниками етнокультурного процесу. Частина етнічних спільнот сьогодні поки що не скористалася своїм правом і не створила громадські об'єднання, можливо, через нечисленність або через відсутність об'єктивної потреби у такій самоорганізації [3, с. 99].

Згідно із Законом України «Про об'єднання громадян» (від 16 червня 1992 р. Даний закон втратив чинність на підставі прийняття Закону України «Про об'єднання громадян» від 22 березня 2012 р. – *авт.*) статус національно-культурних товариств полягав у тому, що вони створювалися для задоволення та захисту своїх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших спільних інтересів. Вони мали право виступати учасником цивільно-правових відносин, брати участь у політичній діяльності, захищати свої інтереси у державних органах, проводити масові заходи, вносити пропозиції до органів влади й управління [2]. Отже, координуючі представницькі самоорганізації етносів України здійснювали свою діяльність за різними напрямками культуротворчої роботи: вносили пропозиції щодо розбудови етнічного культурного простору до органів державної влади всіх рівнів, зарубіжних інституцій; розробляли культурні програми, дбали про розширення новітніх форм етнічної творчості. Національно-культурні товариства не лише успішно функціонували, стимулюючи продукування мистецьких вартостей, а й поширювали здобутки мистецтва як в Україні, так і за її межами. Вони стали запорукою культурної різноманітності України як носія європейської цивілізаційної моделі, сполучаючи в собі рівні можливості розвитку різних суб'єктів культури, а в підсумку – закладали підвалини державно-громадської системи культурносуспільного життя [2].

На сучасному етапі розвитку Української держави законодавчі ініціативи стосовно захисту прав національних меншин дозволяють і широко імплементують забезпечення та реалізацію освітніх та культурних запитів представників усіх національностей на території України. Вважаємо, що значну роль у процесі своєрідної розбудови, поглиблення і пропагування своїх ініціатив та досягнень можуть здійснювати самі представники національних ме-

ншостей через низку заходів та діяльність національно-культурних товариств. Безумовно, за умов підтримки та врахування інтересів національних меншостей та титульної нації з боку держави. Цікавим також є факт визначення дефініції «національні меншини» як в площині застосування поняття «національні» – поряд у науковому середовищі залучається термін «етнічна», а також визначення «меншина» – поняття, яке є дискусійним для самих представників національних меншин і сприймається ними не завжди однозначно. На наш погляд, визначення «національна меншість» не містить емоційних забарвлень чи ознак евфемізму. Натомість цей термін широко вживаний у законодавстві та дає широке тлумачення визначенню «національної меншини» як етнічних груп, що проживають на території нашої держави, є її громадянами та самоідентифікують себе як представники іншої нації.

Найголовнішим, у цілому, виступає детальна та розроблена на правовій основі взаємодія держави та національно-культурних товариств щодо забезпечення прав національних меншин. Зазначимо також, що національно-культурні товариства національних меншостей діють та мають той самий правовий статус, що і громадські організації. Порівняно з іншими добровільними об'єднаннями громадян національно-культурні товариства мають дещо менші можливості, вважаючи на специфіку їх програмних цілей (перш за все, маємо на увазі діяльність, скеровану саме на забезпечення реалізації прав представників саме певної національності, а не усіх представників суспільства). Разом з тим, утворення, внутрішня організація та практична робота національно-культурних товариств повністю проводиться та керується у діях представниками меншин, що дозволяє створити умови для піднесення на більш високий щабель діяльність зазначеного суспільного інституту, а у подальшому виступати партнерами держави у розбудові державної національної стратегії забезпечення прав національних меншостей та верховенства права у питанні співжиття громадян багатонаціональної спільноти.

1. Верховенство права. *Конституційний Суд України*. URL: <http://ccu.gov.ua/storinka-knygu/34-verhovenstvo-prava>

2. Інформаційно-аналітичні матеріали до парламентських слухань на тему: «Роль, значення та вплив громадянського суспільства на формування етнонаціональної політики єдності в Україні». *Національна академія наук України Інститут історії України*. URL: <http://kompravlud.rada.gov.ua/uploads/documents/32956.pdf>

3. Ковач Л. Національно-культурні товариства України: сучасний стан та проблеми розвитку. *Наукові записки: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2018. С. 97-107.

4. Українська Центральна Рада: Документи і матеріали. У 2 т. К. : Наукова думка, 1996. Т. 1: 4 березня – 9 грудня 1917 р. 589 с.

5. Хрящевська Л. М. Діяльність національно-культурних товариств України в 90-х роках ХХ століття. URL: <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/03/62.pdf>

6. Yadlovska O. The Central Rada of the low “On national personal autonomy”: the times or call the bill for future generations? *Scientific discussion*. Praha, Czech Republic. VOL 1, 7 (2017). Pp. 17-22.